

Møte med lovtekster

En undersøkelse av brukeres
leseforståelse

Pia Farstad Eriksen

pia.eriksen@ntnu.no

Institutt for språk og litteratur

Oppdrag

- Delprosjekt under ”Klart lovspråk”
- Todelt studie
 - Leseundersøkelse
 - Tekstanalyse

Forskningsspørsmål

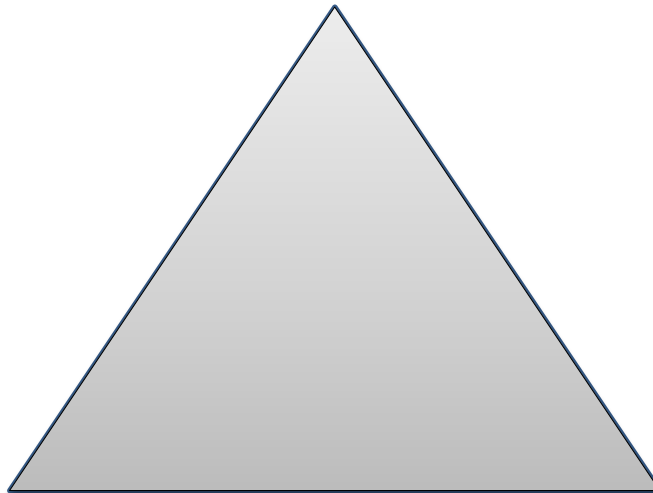
- Hvordan opplever brukerne å forholde seg til lovteksten?
- Hvordan forstår brukerne formål og hovedinnhold i loven?
- Hva gjør brukerne for å orientere seg i lovteksten, og for å forstå vanskelige aspekter av teksten?

Undersøkte fire lover

- adopsjonsloven
- arvelova
- forsvarslovene
 - vernepliktsloven, heimevernloven, forsvarspersonelloven
- opplæringslova

Grupper av informanter

Proffbrukere

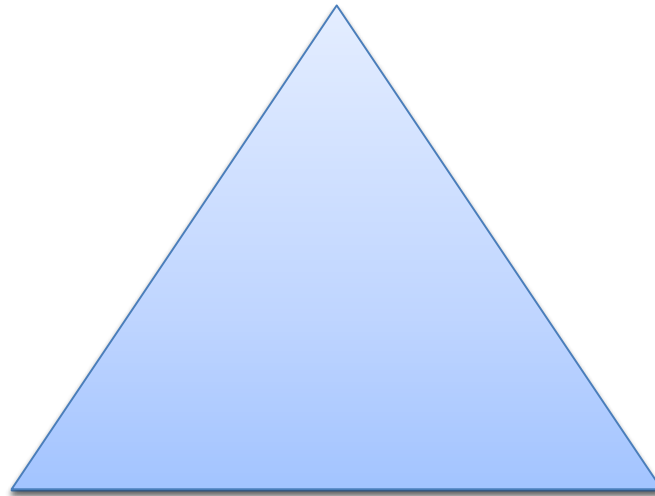

Allmenne borgere 1

Allmenne borgere 2

Adopsjonsloven

Ansatte i Bufetat

Representanter for
adopsjonsforeninger

Adopsjonsforeldre

Semistrukturerte gruppeintervju

- Undersøker deltakernes egne perspektiv og opplevelser
- Deltakerne fikk lese tekstutdrag fra den aktuelle loven under intervjuet
- Gir tilgang til ulike leseres tolkning av nøkkelpassasjer i lovtekstene

Intervjuguide

Tredelt struktur

1. *Generell del* – oppfatning og erfaringer med lovteksten

2. *Tekstspesifikk del* – leser tekstutdrag og diskuterer

3. *Metadiskusjon* – snakker om selve intervjusituasjonen

Varighet: 60-90 minutter

Meningsfortettinger

- Valgte å lage meningsfortettinger i stedet for transkripsjoner
- Laget forhåndsdefinerte kategorier på bakgrunn av forskningsspørsmålene
- Kategoriene var utgangspunkt for meningsfortettingene

Forhåndsdefinerte kategorier

- Formålsforståelse
- Innholdsforståelse
- Navigeringsstrategier
- Opplevelser
- Tekstkvaliteter som hindrer forståelse
- Annet

Utdrag fra meningsfortetting - intervju med proffbrukere i tingretten

Tekstkvaliteter som hindrer forståelse

I intervjuet blir det påpekt at lovteksten inneholder flere begrep som det ”i høyeste grad” kan være vanskelig å forstå, både for ikke-profesjonelle og de profesjonelle brukerne av arveloven. Også setningslengden bidrar til å hindre forståelse. En saksbehandler sier at ”det slo meg at det her var forferdelig å lese. Jeg skjønner at folk ikke skjønner”.

Hovedfunn

- Mange ord og uttrykk er vanskelige å forstå
- Setnings- og tekststrukturen oppleves som tung
- Profesjonelle og borgere bruker ulike strategier for å forstå lovene
 - Profesjonelle: tekstorienterte strategier
 - Borgere: sosiale strategier

Strategier

Proffbrukere – tekstorientert

- kommentarutgaver
- forskrifter
- rundskriv
- linjen oppover i organisasjonen (jurister, fylkesmann)
- kontakte dep./dir.

Borgere – sosialt orientert

- familiemedlemmer
- interesseorganisasjoner
- tingrettsansatte
- Jushjelpa
- kommune/fylkesmann
- internettsøk

Ordvalg

Juridisk stil

dog, herunder

- Opplevs som en estetisk funksjon

Fagspesifikke uttrykk

basisgruppe, tilpassa opplæring, spesialundervisning, prejudisiell prøving, pliktdelsarv, arvegangsklasse, etatsutdannet, oppbud

- Krever bakgrunnskunnskap for å forstås

Setningsstruktur

Lange setninger

§ 15 i heimevernloven

For øyeblikkelig å styrke militær avdeling eller lignende utenom Heimevernet under dens oppsetting ved mobilisering eller i krig, plikter heimevernssoldater i vernepliktig alder som er opplært til spesiell stilling eller tjeneste, etter pålegg å møte og tjenestegjøre ved avdelingen inntil vedkommende kan bli avløst.

Henvisninger

§ 32 i arvelova

Arvingens råderett og kravshavaranes dekningsrett skal vere avgrensa som nemnt i lov om fordringshavarens dekningsrett § 3-2, om ikkje anna er fastsett i testament; er råderetten ikkje avgrensa som nemnt i § 3-2, er kravshavaranes dekningsrett berre avgrensa etter § 3-1.

Tilgang til forståelsen av teksten

- Leseundersøkelser gir tilgang til opplevelser med å lese tekster og til deltakernes erfaringer med dem
- Sjekke om teksten forstås slik man ønsker
- Brukes både før og etter revidering

Report

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige
universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Gunhild Åm Vatn, Pia Farstad Eriksen
og Henning Fjørtoft (red.)

Klart lovspråk?

Juridiske tekster i et
virksomhetsperspektiv

